

Manuál na spracovanie stratégie CLLD

Predkladaný materiál je pracovnou verziou, ktorá bude priebežne aktualizovaná, zároveň bude pre každú kapitolu/podkapitolu v rámci štruktúry určený maximálny rozsah (počet znakov resp. počet riadkov). Finálna verzia bude zverejnená formou Metodického pokynu na spracovanie stratégie CLLD.

Verzia 1, 19. jún 2015

Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou (ďalej len „stratégia CLLD“) je definovaná Nariadením EP a Rady (EÚ) č. 1303/2013¹ (ďalej len „všeobecné nariadenie“) ako *ucelený súbor operácií, účelom ktorého je plniť miestne ciele a uspokojovať miestne potreby a ktorý prispieva k plneniu stratégie Únie na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, a ktorý je navrhnutý a realizovaný miestnou akčnou skupinou* (ďalej len „MAS“).

V súlade s Partnerskou dohodou SR na roky 2014-2020 sa na podporu nástroja CLLD využíva *Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka* (ďalej len „EPFRV“) prostredníctvom *Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020* (ďalej len „PRV“) a *Európsky fond regionálneho rozvoja* (ďalej len „EFRR“) prostredníctvom *Integrovaného regionálneho operačného programu 2014-2020* (ďalej len „IROP“). **Stratégie CLLD budú MAS pripravovať ako multifundové, t.j. financované z obidvoch vyššie uvedených fondov.** Zatiaľ čo obsahovým (vecným) základom pre stratégie CLLD sú PRV a IROP, realizačné (systémové) východiská vyplývajú zo systémových dokumentov na národnej úrovni, a to najmä Systém riadenia programu rozvoja vidieka SR 2014-2020, Systém riadenia európskych štrukturálnych a investičných fondov, Systém riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 -2020, Systém riadenia PRV SR 2014-2020, Systém finančného riadenia štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho námorného a rybárskeho fondu na programové obdobie 2014 – 2020.

V nadväznosti na povinné prvky stratégie CLLD stanovené v čl. 33 všeobecného nariadenia² sa v tomto dokumente stanovuje nasledovná minimálna štruktúra a postup pre tvorbu stratégie CLLD.

¹ Nariadenie Európskeho Parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006

² Stratégia CLLD musí v zmysle čl. 33 všeobecného nariadenia obsahovať minimálne nasledovné prvky:

- a) vymedzenia oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia vzťahuje;
- b) analýzu potrieb a možností rozvoja oblasti vrátane analýzy silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb;
- c) opis stratégie a jej cieľov, opis integrovaných a inovatívnych znakov stratégie a hierarchického usporiadania cieľov vrátane merateľných zámerov pre výstupy alebo výsledky. V súvislosti s výsledkami sa zámery môžu vyjadriť kvantitatívne alebo kvalitatívne. Táto stratégia sa musí zhodovať s príslušnými programami všetkých zapojených príslušných EŠIF;
- d) opis postupu zapojenia komunity do rozvoja stratégie;
- e) akčný plán, ktorý ukazuje, ako sa ciele transformujú do akcií;
- f) opis riadiacich a monitorovacích opatrení stratégie, ktorými sa preukáže schopnosť miestnej akčnej skupiny uskutočňovať stratégiu, a opis konkrétnych opatrení na hodnotenie;
- g) finančný plán pre stratégiu vrátane plánovaných finančných prostriedkov pridelených z každého z príslušných EŠIF.

Úvod

1. Základné informácie o MAS

1.1. Identifikačné údaje MAS

1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

2.1. Vznik a história partnerstva

2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

3. Analytický rámec

3.1. Analýza zdrojov územia

3.2. SWOT analýza

3.3. Identifikácia potrieb

4. Strategický rámec

4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa

4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

4.3. Súhrnná tabuľka strategického rámca

4.4. Integrované znaky stratégie CLLD

4.5. Inovatívne znaky stratégie CLLD

5. Implementačný rámec

5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu

5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS

5.1.2. Implementačný proces

5.2. Akčný plán

5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

5.3.1. Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení stratégie CLLD

5.3.2. Monitorovacie ukazovatele

6. Finančný rámec

6.1. Financovanie stratégie CLLD

6.2. Finančný plán pre opatrenia

7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť

7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia

7.2. Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

7.4. Prínosy k začleňovaniu zraniteľných skupín obyvateľstva

7.5. Prínosy k životnému prostrediu

7.6. Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

7.6.1. Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať

7.6.2. Synergie a komplementarity

Úvod

- Úvodná strana
  - o Názov stratégie CLLD
  - o Názov MAS
- Obsah stratégie CLLD
- Úvod – všeobecný súhrn (abstrakt) stratégie CLLD (dôvody spracovania stratégie CLLD, základné poslanie a ciele a pod.)

1. Základné informácie o MAS

1.1. Identifikačné údaje MAS

Vyplní sa nasledovná tabuľka:

Údaje o MAS	Názov MAS	
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	
	Sídlo	
	IČO	
	DIČ (ak relevantné)	
Údaje o banke	Názov banky	
	Číslo účtu	
	IBAN	
	SWIFT	
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	
	E-mail	
	Telefón	
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	
	E-mail	
	Telefón	

1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Kľúčovým bodom je, že vymedzenie oblasti a obyvateľstva musí byť v súlade so stratégiou, ktorú chce komunita uskutočňovať, a musí byť odôvodnené touto stratégiou, pričom splnené majú byť minimálne nasledovné podmienky:

- populácia cieľových oblastí nemá byť nižšia ako 10 000 obyvateľov, aby bolo dosiahnuté kritické množstvo potrebné na uskutočnenie stratégie. Tiež by nemala presiahnuť 150 000 obyvateľov, aby bol zabezpečený zmysel pre identitu a miestni ľudia mohli byť priamo zapojení do rozhodovania;
- územie MAS má byť tvorené minimálne 7 obcami;
- celková hustota obyvateľstva celého územia MAS nemá presiahnuť 150 obyv./km²;

- zároveň má ísť o súvislé územie, výnimkou môžu byť územia, ktoré sú prerušené napr. vojenskými obvodmi.

V rámci tejto časti sa vyplní nasledovná tabuľka:

Rozloha územia (v km ²):						
Počet obyvateľov (spolu):						
Hustota obyvateľstva (obyv./km ²):						
Priemerná nezamestnanosť (za MAS):						
Počet obcí (spolu):						
	Zoznam obcí:		mesto nad 20 000 obyv. (označiť)	Administratívne zaradenie:		Priemerná nezamestnanosť (za okres)
	Názov	mesto (označiť)		okres:	kraj:	
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
n.						

Pozn.: údaje počet obyvateľov, hustota obyvateľstva a priemerná nezamestnanosť sa udávajú k 31.12.2014, priemerná nezamestnanosť sa udáva za okres, na ktorom sa MAS nachádza, v prípade viacerých okresov sa uvedie aritmetický priemer nezamestnanosti týchto okresov.

Prílohy:

- súhlas všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti MAS
- mapa územia

2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

2.1. Vznik a história partnerstva

V tejto časti sa uvedie postupnosť krokov vedúcich k vytvoreniu partnerstva, teda čo bolo podnetom k vzniku, kedy boli prvé stretnutia, kedy bolo zaregistrované občianske združenie, súhrn najvýznamnejších aktivít od vzniku po súčasnosť súvisiacich so zakladaním partnerstva, vrátane popisu spôsobu a zdôvodnenia výberu partnerov/členov MAS. Dôraz sa kladie na preukázanie vyváženosti a zostavenie partnerstva z geografického, sektorového, inštitucionálneho, sociálneho a ekonomického hľadiska. T. z. aký je pomer a rozloženie zastúpenia jednotlivých sektorov, resp. jednotlivých záujmových skupín v členskej základni. MAS tiež stručne popíše doteraz realizované projekty, iniciatívy a aktivity.

Príloha – zoznam členov MAS s uvedením sektora resp. záujmovej skupiny, kde daný člen patrí + v prípade potreby iné prílohy

2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

V tejto časti sa popíše postup a spôsoby zapájania verejnosti (občania, podnikatelia, samospráva, profesné a záujmové skupiny a pod.) do tvorby partnerstva a neskôr pri jednotlivých fázach tvorby stratégie CLLD. MAS tiež popíše informačné kanály, ktoré boli využité (ankety, dotazníky, informačné kampane, animačné aktivity, médiá, verejné stretnutia a pod.), počet aktivít, počet účastníkov a pod. V súvislosti s tvorbou partnerstva a neskôr stratégie CLLD MAS tiež popíše či boli vytvorené v tejto súvislosti nejaké pracovné/tematické skupiny, uvedie ich činnosť, dátumy a závery stretnutí.

Na zapojenie jednotlivých skupín do tvorby partnerstva sa používajú rôzne postupy od jednoduchých informačných kampaní, formálnych konzultácií až po partnerstvo a úplnú kontrolu zo strany občanov. Už zo samotného pojmu – miestny rozvoj vedený komunitou – je jasné, že sa to vzťahuje na vyššie úrovne zapojenia komunity a nielen na jednostranné informovanie alebo konzultácie. Miestne zainteresované strany by sa mali zapájať od prvého dňa navrhovania stratégie až do ukončenia procesu vykonávania.

Stratégia CLLD a projekty, ktoré z nej vyplývajú, majú vychádzať z komunity. Z toho vyplýva, že zapojenie by nemalo byť len doplnkom vykonávaným na začiatku stratégie na odôvodnenie financovania. Konzultanti a ďalší externí odborníci môžu pomôcť poskytnúť širší pohľad a pomôcť s analýzou údajov pri vypracovaní stratégie CLLD, mali by však existovať dôkazy o skutočnom dialógu s miestnymi občanmi a medzi miestnymi občanmi vo všetkých kľúčových fázach navrhovania stratégie CLLD – MAS popíše proces zapájania verejnosti pri príprave stratégie CLLD v rámci jednotlivých fáz, napr.:

- pri určovaní silných stránok, slabých stránok, príležitostí a hrozieb;
- pri ich premene na hlavné potreby a možnosti rozvoja;
- pri výbere hlavných cieľov, konkrétnych cieľov, požadovaných výsledkov a priorit, ktoré im boli priradené;
- pri výbere typov činností, ktoré môžu viesť k týmto výsledkom;
- a pri pridelovaní rozpočtu.

Existuje mnoho spôsobov zapojenia ako sú analýza zainteresovaných strán, používanie zobrazovania problémov a vypracúvanie scenárov, ktoré môžu partnerstvám pomôcť identifikovať otázky, ktoré sú pre ľudí na mieste skutočne významné, a mobilizovať nápady a energiu iniciatív občanov, vytvorenie pracovných tematických skupín a pod. Strategický dokument by mal poskytovať dôkazy, že je výsledkom takéhoto procesu.

Príloha – prezenčné listiny, fotodokumentácie a ďalšie podklady preukazujúce proces tvorby partnerstva – v prípade, že sa niektoré z dokumentov preukazujúcich proces tvorby partnerstva nachádzajú na webovom sídle MAS, postačuje uviesť konkrétne odkazy (linky), kde sa podklady nachádzajú.

3. Analytický rámec

3.1. Analýza zdrojov územia

V tejto časti sa charakterizuje územie a zanalyzuje súčasný stav a vývoj v jednotlivých oblastiach. Už aj v tejto fáze **je potrebné sa zamerať na oblasti, ktoré sú relevantné z hľadiska pripravovanej stratégie CLLD**, t. z. je potrebné zamerať sa na analýzu oblastí, ktoré chce MAS kvalitatívne zmeniť, a ktorých zmena je možná prioritne s ohľadom na možnosti programov PRV a IROP (MAS sama stanoví, ktoré oblasti popíše všeobecne, na ktoré sa zameria hlbšie, príp., ktoré nepopíše vôbec).

V popise a analýze jednotlivých oblastí sa popíšu pozitíva resp. negatíva jednotlivých oblastí, ako aj načrtnú možnosti rozvoja, pričom je potrebné pri analýze vychádzať z kvantitatívnych a kvalitatívnych ukazovateľov. Dôležité je uvádzať zdroje informácií (odkaz na dokumenty, štatistický úrad, PHSR obcí/kraja, iné stratégie, dotazníky a pod.), aby bol každý údaj overiteľný. Zdroje informácií by mali

byť pokiaľ možno čo najaktuálnejšie, spravidla nie staršie ako 5 rokov. V rámci tejto časti ide o analýzu **napr.** nasledovných oblastí:

- Všeobecná charakteristika územia
  - o výhody/nevýhody z hľadiska polohy a lokalizácie územia (geografická, administratívno-správna poloha a pod.),
  - o geografická charakteristika,
  - o historický vývoj,
  - o doterajší rozvoj územia,
  - o zaujímavosti a zvláštnosti územia, typické črty a pod.
- Popis prírodných, ľudských, kultúrno-historických, ekonomických, inštitucionálnych a iných zdrojov
  - o demografická situácia,
  - o infraštruktúra a miestne služby,
  - o kultúrne, historické a prírodné zdroje,
  - o dostupné finančné zdroje, rozpočty a majetok obcí,
  - o ekonomické zdroje – oblasť podnikania (podnikateľské zázemie, štruktúra podnikov), tvorby pracovných miest, zastúpenie ekonomických sektorov, zamestnanosť/nezamestnanosť a pod., oblasť poľnohospodárstva, cestovného ruchu a pod.
- Popis doteraz realizovaných aktivít v území, ich význam, prípadné nedostatky a pod.

Príloha – zoznam zdrojov a vstupných dokumentov

3.2.SWOT analýza

Popíše sa analýza silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb, pričom analýzu je potrebné rozdeliť podľa analyzovaných oblastí (napr. socioekonomická oblasť, životné prostredie, podnikanie, dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, sociálne služby a komunitné služby, infraštruktúra vzdelávania a pod.). Je dôležité, aby analýza silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb (SWOT) nebola príliš všeobecná, t. z. uplatniteľná na akúkoľvek podobnú oblasť v EÚ/SR, ale mala by byť zameraná na konkrétne miestne špecifiká a problémy.

MAS by na vykonanie analýzy SWOT mala zobrať do úvahy tieto veci:

- Body vyplývajúce z analýzy SWOT by mali byť jasne založené na faktoch/údajoch získaných z analýzy oblasti (t. z. každý bod zo SWOT musí vyplývať, resp. vychádzať z uvedených skutočností v analytickej časti).
- Miestni partneri by sa mali zamerať na špecifické vlastnosti oblasti a na to, prečo je odlišná, a nie len jednoducho vymenovať množstvo spoločných prvkov veľkých odvetví, ako sú poľnohospodárstvo potravinárstvo, zamestnanosť alebo cieľových skupín, ako sú mladí ľudia alebo ženy. Analýza SWOT by nemala byť príliš všeobecná.
- Rovnaká, ak nie väčšia pozornosť by sa mala venovať analýze silných stránok a príležitostí a nielen popisovaniu slabých stránok a hrozieb. Stratégia by mala byť zameraná na budúcnosť a nemala by byť čisto defenzívna.

Tabuľka: SWOT analýza

<i>Oblasť:</i>	<i>Silné stránky</i>	<i>Slabé stránky</i>	<i>Príležitosti</i>	<i>Ohrozenia</i>

3.3. Identifikácia potrieb

Analýza SWOT si zároveň vyžaduje aj druhý stupeň analýzy s cieľom identifikovania potrieb a možností. V stratégii nemá byť predložený len jednoduchý nezoradený zoznam potrieb bez odôvodnenia, ale má byť jasne previazaná s identifikovanými potrebami v analýze. Identifikácia potrieb a možností je nevyhnutným nástrojom na budovanie silnej logiky intervencie a na zabezpečenie silného zamerania sa na výsledky.

MAS by pri identifikácii potrieb mala zobrať do úvahy tieto veci:

- Nemá význam uvádzať nerozlišený zoznam jednotlivých potrieb. Aj v tejto fáze je dôležité začať hodnotiť potreby a možnosti alebo priradovať im priority.
- Priradovanie priorít alebo hodnotenie musia byť založené na dôkazoch a mali by sa v nich zohľadniť odôvodnené názory miestnych zainteresovaných strán.
- Miestne partnerstvo musí rozlišovať medzi tým, čo by chcelo dosiahnuť, a tým, čo vie dosiahnuť s dostupnými zdrojmi a programami.

V zmysle uvedeného MAS uvedie a hierarchicky usporiada zoznam potrieb vychádzajúcich zo SWOT analýzy.

4. Strategický rámec

Opíše sa celkové strategické zameranie stratégie CLLD a v nadväznosti na SWOT analýzu a identifikované potreby definuje víziu, strategický cieľ, priority, špecifické ciele a následne opatrenia. Definovanie každého cieľa musí byť odôvodnené SWOT analýzou a ku každému cieľu musia byť priradené potreby, ktoré budú daným cieľom napĺňané. MAS musí zároveň preukázať a zdôvodniť, že stanovené ciele stratégie CLLD prispievajú k cieľom stratégie EU 2020, ako aj k cieľom PRV SR 2014-2020 a IROP 2014-2020.

4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa

Vízia je najvšeobecnejším vyjadrením predstavy a zámeru kam sa chce územie MAS posunúť, ako chce MAS zmeniť svoje územie, aká chce byť a pod. v dlhodobom horizonte 10-15 rokov. Strategický

cieľ je konkretizáciou vízie a stanovuje sa na obdobie 7-10 rokov, minimálne do roku 2023. Strategický cieľ má okrem stanovenia samotného cieľa definovať aj spôsoby na dosiahnutie želaného stavu, teda má vyjadrovať kvalitatívnu zmenu (t. z. ak niečo chceme zlepšiť, zvýšiť a pod. je potrebné uviesť aj ako to chceme dosiahnuť – napr. „zvýšenie konkurencieschopnosti regiónu zlepšenie kvality života prostredníctvom zlepšovania životných podmienok obyvateľov a podmienok pre podnikanie“).

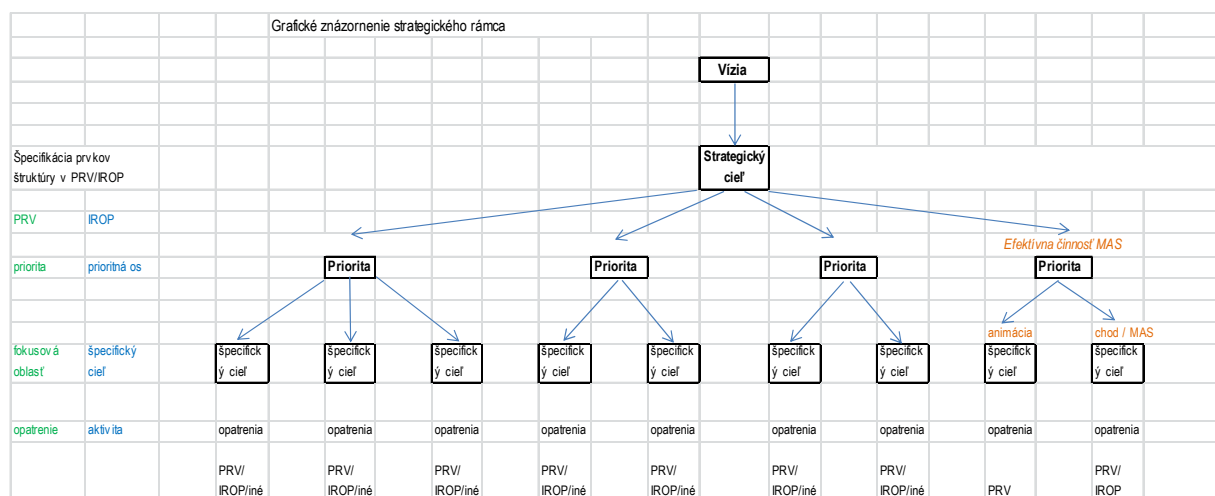
4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

Definujú sa priority a špecifické ciele v rámci priorít v nadväznosti na definovanú víziu a strategický cieľ. Odôvodní sa výber priorít a špecifických cieľov v nadväznosti na SWOT analýzu a ku každému cieľu priradí potreby, ktoré budú daným cieľom napĺňané. Stanovené ciele majú byť konkrétne, merateľné a dosiahnuteľné v stanovenom termíne. Nemá ísť len o všeobecné ciele ako sú „zlepšenie kvality života“ alebo dosiahnutie „trvalo udržateľného rozvoja“. Dôsledkom stanovovania príliš všeobecných cieľov môže byť, že stratégia sa stane takmer bezvýznamná, bude vystavená vplyvu miestnych záujmových skupín a nebude ju možné monitorovať.

Na zlepšenie kvality stratégií by stratégie mali byť založené na jasnej logike intervencie, na ktorej sa dohodne komunita a ktorá je založená na otázkach, ako sú: „čo chceme/môžeme zmeniť?“, „čo chceme dosiahnuť do roku X?“, „ako by mal vyzeráť úspech?“, „aký typ dôkazu preukáže, že sme boli úspešní?“.

Ku každému špecifickému cieľu sa musí uviesť jeho príslušnosť k „fokusovým oblastiam PRV“ a špecifickým cieľom IROP, pričom jeden cieľ môže prispievať k napĺňaniu viacerých fokusových oblastí – primárne alebo sekundárne.

V nadväznosti na stanovené priority a špecifické ciele sa definujú opatrenia, ktorými sa budú priority a špecifické ciele napĺňať. V prípade opatrení financovaných z PRV sa musia priradiť k týmto opatreniam aj kódy opatrení v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014. Opatrenia sa rozdelia na opatrenia v rámci PRV, opatrenia v rámci IROP a opatrenia „iné/vlastné“ (financované mimo zdrojov PRV a IROP).

4.3. Súhrnná tabuľka strategického rámca

Vízia

Strategický cieľ		
Priorita 1:		
Špecifický cieľ:		
Opatrenia PRV: - -	Opatrenia IROP: - -	Iné opatrenia: - -
Priorita 2:		
Špecifický cieľ:		
Opatrenia PRV: - -	Opatrenia IROP: - -	Iné opatrenia: - -
Priorita n:		
Špecifický cieľ		
Opatrenia PRV: - -	Opatrenia IROP: - -	Iné opatrenia: - -

4.4. Integrované znaky stratégie CLLD

Popíše sa aké konkrétne integrované znaky obsahuje stratégia CLLD.

V súlade s nariadením (EÚ) č. 1303/2013 by sa mal CLLD vykonávať pomocou „integrovaných znakov stratégie“ a „viacsektorových oblastných stratégií miestneho rozvoja“. Integrácia neznamená, že v stratégiách CLLD by sa malo snažiť vyriešiť všetko naraz, ani by sa nemala všetkému prikladať rovnaká váha. Partnerstvá si musia vybrať a zamerať sa na ciele a činnosti, ktoré majú najväčšiu šancu spôsobiť zmeny, ktoré chcú dosiahnuť. Partnerstvá musia svoje stratégie CLLD navrhnuť tak, aby pridávali hodnotu tomu, čo už existuje a mobilizovali maximálnu podporu okolo tohto zámeru.

Integrácia môže znamenať:

- začať s jednou alebo viacerými otázkami, témami, problémami alebo cieľovými skupinami, ktoré mobilizujú komunitu, ale umiestniť ich do širšej súvislosti a budovať vonkajšie spojenia s ostatnými odvetviami a subjektmi, ktoré môžu ovplyvniť situáciu;
- budovať vertikálne spojenia v rámci odvetví a dodávateľských reťazcov, ako aj horizontálne spojenia medzi odvetviami;
- spojiť znevýhodnené oblasti s oblasťami príležitostí (napr. vidiecke oblasti s trhovými mestami a znevýhodnené štvrte s centrami rastu zamestnanosti);
- budovať spojenia medzi miestnymi, regionálnymi a vnútroštátnymi úrovňami riadenia. Osobitne významné to je v súvislosti so základnými odvetviami a inštitúciami, ako sú školy a univerzity;
- zabezpečiť postupné vykonávanie rôznych miestnych podporných opatrení v špecifickom poradí a ich zosúladenie, aby dosahovali rovnaké strategické ciele (nadväznosť/doplňkovosť jednotlivých projektov aj s ohľadom na iné aktivity, iné zdroje a pod.);
- vytypovať časti územia, kde by sa koncentrovali/integrovali investície.

4.5. Inovatívne znaky stratégie CLLD

Popíše sa aké konkrétne inovatívne znaky obsahuje stratégia CLLD.

V rámci CLLD neznamena inovácia výskum a vývoj na vysokej úrovni ani novú technológiu (hoci, samozrejme, nie sú vylúčené). Odôvodnenie inovačného charakteru stratégie je v skutočnosti úzko spojené s otázkou „čo chce komunita zmeniť?“ Stratégie CLLD sú na základe svojho vymedzenia miestne a pomerne malé. Nemajú silu naraz zmeniť životné podmienky pre všetkých ľudí. Takže sa musia zameriavať na také činnosti, ktoré majú na miestny rozvoj znásobovacie účinky alebo účinok snehovej gule. Namiesto využívania všetkých dostupných obmedzených zdrojov na uspokojenie potrieb sa má na problémy a príležitosti nahliadnuť novým spôsobom a majú sa preskúmať nové odpovede, ktoré môžu viesť k dlhodobjším a udržateľnejším riešeniam.

Inovácie sa nemusia týkať len technologických alebo výrobných procesov, či zavádzania informačných a komunikačných technológií. Inovácie môžu zahŕňať nové služby, nové výrobky. Inováciou sú aj nové prístupy pri rozvoji územia či aktívne zapájanie skupín, ktoré doteraz stáli bokom verejného života, do rozhodovania o osude regiónu. Samotné MAS majú priestor na inovatívne riešenia pri animovaní územia či nové spôsoby propagácie územia. Inšpiratívne nápady môžu byť prenášané aj prostredníctvom spolupráce a zdieľania skúseností, či už na národnej alebo medzinárodnej úrovni. Priestor na realizovanie projektov s inovatívnym charakterom môže byť tiež v rámci projektov spolupráce miestnych aktérov, v rámci ktorých budú môcť na miestnej úrovni vznikáť napr. experimentálne pilotné projekty. Prírodzene, nie všetko v stratégii však musí byť inovatívne, keďže partnerstvá budú musieť často budovať dôveru preukázaním, že vedú uspokojiť aj určité krátkodobé základné potreby. CLLD však má vďaka spojeniu všetkých rôznych zainteresovaných strán v oblasti a vytvoreniu dialógu s vonkajšími inštitúciami, ako sú univerzity, výskumné centrá a administratívy na vyššej úrovni obrovský potenciál na využitie existujúcich zdrojov novými a kreatívnymi spôsobmi. Partnerstvá sa v optimálnom prípade môžu stať platformami pre sociálne inovácie, a následne môžu využiť pákový efekt na získanie zdrojov a rozšírenie týchto inovácií. Úspešné nápady sa potom môžu analyzovať, zdokumentovať a prenášať prostredníctvom rôznych sietí subjektov CLLD na úrovni EÚ, vnútroštátnej a regionálnej úrovni.

Inovácie v CLLD:

- môžu zahŕňať nové výrobky, služby, technológie alebo postupy a výrobné procesy v miestnom prostredí;
- môže ísť o zavádzanie IKT (napr. ako súčasť aktivít);
- môže ísť o aplikáciu nových (doteraz nepoužívaných) postupov v jednotlivých krokoch prípravy a implementácie stratégie CLLD);
- majú často znásobovací účinok alebo účinok snehovej gule na zmeny, ktoré chce komunita privodiť;
- môžu zahŕňať jednu alebo viaceré menšie činnosti a prototypy alebo veľký hlavný projekt, ktorý mobilizuje komunitu;
- hľadajú nové spôsoby mobilizácie a využívania existujúcich zdrojov a aktív komunity;
- budujú spoluprácu medzi rôznymi subjektmi a odvetvami;
- môžu ale nemusia nutne zahŕňať univerzity alebo náročný výskum a vývoj;
- môžu byť platformou pre sociálne inovácie, ktoré možno potom rozšíriť a všeobecnejšie uplatniť prostredníctvom výmeny, spolupráce a budovania sietí;
- môže ísť o navrhovanie a podporu pilotných projektov.

5. Implementačný rámec

5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu

5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS

Pomenujú sa a popíšu orgány MAS v zmysle systému riadenia CLLD, kde je uvedená minimálna povinná štruktúra orgánov, ako aj prípadné iné orgány, zamestnancov, pracovné skupiny a pod. Neuvádzajú sa konkrétne mená jednotlivých členov resp. zamestnancov (ak existujú, uvedú sa v prílohe). Zároveň sa uvedú pracovné pozície a požiadavky na jednotlivé pozície (prax, vzdelanie a pod.) Definujú sa úlohy a zodpovednosti jednotlivých orgánov, subjektov a organizačných zložiek, popíše sa spôsob volenia, výberu jednotlivých zástupcov, spôsob zastupovania a delegovania, resp. uvedie sa v akých dokumentoch sú predmetné záležitosti riešené.

Prílohy, najmä:

- Zloženie jednotlivých orgánov
- Organizačná štruktúra
- Štatúty, interné smernice, stanovy

5.1.2. Implementačný proces

Vo všeobecnosti sa popíše proces výberu, hodnotenia a schvaľovania žiadostí zahrňujúci vyhlásenie výzvy, príjem projektov, hodnotenie a výber na úrovni MAS, PPA resp. RO pre IROP, schválenie žiadosti. Popisujú sa procesy v 3 rovinách – žiadosti podporované v rámci PRV, v rámci IROP a žiadosti (projekty) podporované z vlastných resp. iných zdrojov. **Je potrebné sa pri tomto popise vyhýbať kopírovaniu textu zo Systému riadenia CLLD (pričom môže sa naň odkazovať), má ísť len o akýsi súhrn daných procesov, ktorý bude prehľadný pre žiadateľov. Na druhej strane je potrebné sa zamerať na špecifiká danej stratégie resp. MAS – napr. spresňujúce informácie špecifické a individuálne pre procesy konkrétnej MAS a pod (t.z. nad rámec procesov definovaných v systéme riadenia CLLD).**

5.2. Akčný plán

Akčný plán je bližšou špecifikáciou opatrení určených na dosiahnutie cieľov stratégie, stanovuje, aké aktivity a opatrenia budú realizované a za akých podmienok, kto bude zodpovedať za ich realizáciu a predbežný finančný odhad nákladov. Akčný plán neuvádza konkrétne projekty.

Akčný plán je zoznamom konkrétnych krokov, realizáciou ktorých sa dosiahnu stanovené ciele stratégie. Zároveň uvádza základné podmienky ich realizácie zodpovedajúce priority PRV a IROP a ich nadväzujúcej riadiacej dokumentácie. Akčný plán stratégie CLLD bude rozdelený na opatrenia financované z rozpočtu EFRR, opatrenia financované z rozpočtu EPFRV a opatrenia financované z iných zdrojov MAS. V rámci každého plánovaného opatrenia budú stanovené minimálne nasledovné údaje:

- názov opatrenia/podopatrenia
- názov operácie/opis typu operácie,
- priradenie k fokusovej oblasti PRV/špecifickému cieľu IROP,
- zdôvodnenie výberu opatrenia vzhľadom na príspevok k napĺňaniu cieľov stratégie (prepojenie s analýzami, identifikovanými potrebami a cieľmi – tzv. intervenčná logika),

- oprávnení prijímateľa,
- oprávnené výdavky,
- intenzita pomoci,
- plánované financovanie (EÚ/ŠR, vlastné zdroje, iné/dalšie financovanie, min. a max. miery výšky príspevku),
- princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií,
- monitorovacie ukazovatele na úrovni projektov.

Názov opatrenia																									
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)																									
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP																									
Ciele a opis opatrenia	<i>zdôvodnenie výberu, hlavné ciele opatrenia vo vzťahu k napĺňaniu cieľov stratégie CLLD (prepojenie s analýzami, identifikovanými potrebami a cieľmi – tzv. intervenčná logika) rozsah a oprávnené činnosti</i>																								
Oprávnení prijímateľa	<i>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) / IROP</i>																								
Intenzita pomoci	<i>v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020</i>																								
Oprávnené výdavky*	<i>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) / IROP</i>																								
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<i>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) / IROP</i>																								
Finančný plán	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Spolu</th> <th>EÚ</th> <th>ŠR</th> <th>VZ</th> <th>iné</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>menej rozvinutý región</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>viac rozvinutý región</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Spolu</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	menej rozvinutý región						viac rozvinutý región						Spolu					
	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																				
menej rozvinutý región																									
viac rozvinutý región																									
Spolu																									
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*	<i>v súlade s PRV / IROP, vlastné</i>																								
Merateľné ukazovatele projektu	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kód/ID</th> <th>Názov/Ukazovateľ</th> <th>Merná jednotka</th> <th>Počiatočná hodnota</th> <th>Celková cieľová hodnota</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota																			
Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota																					
Indikatívny harmonogram výziev																									

*v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

5.3.1. Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení stratégie CLLD

Monitorovacie opatrenia a aj opatrenia na hodnotenie sú potrebné na posúdenie, či sú napĺňané ciele stratégie. Kombinácia „jasných a merateľných zámerov pre výstupy alebo výsledky“ a „konkrétnych činností na hodnotenie“ umožňuje miestnym partnerstvám vypracovať omnoho konkrétnejšie a realistickejšie stratégie, ktoré sú tiež spoľahlivejšie a pružnejšie.

V stratégii bude stanovený minimálne nasledovný rozsah monitorovacích a hodnotiacich opatrení:

- spôsob podávania pravidelných správ orgánom MAS a riadiacim orgánom pre PRV a IROP,
- míľniky implementácie stratégie, na základe ktorých je možné posúdiť napĺňanie jej cieľov,
- súbor merateľných ukazovateľov, zdôvodnenie nastavenia cieľovej hodnoty ukazovateľov, spôsoby ich výpočtu,
- spôsob každoročného vykazovania hodnôt merateľných ukazovateľov
- postupy samohodnotenia orgánov MAS a činnosti MAS,
- periodicitu a spôsob hodnotenia.

5.3.2. Monitorovacie ukazovatele

V období rokov 2014 – 2020 by dôkazy preukazujúce plnenie cieľov mali byť vo forme jasne merateľných ukazovateľov pre výstupy, ako je počet ľudí, ktorí dostali odbornú prípravu, a pre výsledky³, ako je počet ľudí, ktorí získali zamestnanie v dôsledku odbornej prípravy.

V tejto časti bude zostavený plán monitoringu, t.z. budú stanovené monitorovacie ukazovatele nasledovne:

- povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň programu
- povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň špecifických cieľov IROP a fokusových oblastí PRV
- vlastné ukazovatele

Tabuľky pre povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020

Názov cieľového ukazovateľa	Cieľová hodnota v roku 2023
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	
Počet obyvateľov podporenej MAS	
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	

Názov ukazovateľa výstupu	Cieľová hodnota v roku 2023
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	

³ V súvislosti s výsledkami sa ukazovatele môžu vyjadriť kvantitatívne alebo kvalitatívne s použitím nasledovného vzorca SMART:

Ciele SMART

1. špecifické (Specific) – jasne sa musí uviesť, čo stratégia rieši a akými prostriedkami;
2. merateľné (Measurable) – obsahujú základ na meranie a merateľný zámer vyjadrený kvantitatívne alebo kvalitatívne;
3. dosiahnuteľné (Achievable) – technicky dosiahnuteľné v rámci navrhutej stratégie;
4. realistické (Realistic) – s ohľadom na poskytnuté zdroje, prípustný čas, veľkosť cieľových skupín atď.;
5. časovo ohraničené (Time bound) – obsahujú časový harmonogram a dátum, do kedy sa cieľ má dosiahnuť.

Tabuľka pre povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených MAS	počet	
Počet podporených podnikov	podnik	
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podnik	
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podnik	
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	

6. Finančný rámec

6.1. Financovanie stratégie CLLD

Uvedie sa celkový rozpočet na stratégiu v zmysle maximálnych limitov uvedených v systéme riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014-2020. Prípadné vlastné a iné zdroje sa odčlenia a uvedú sa samostatne.

- Zdroje z PRV a IROP – vzorec pre MAS, z toho
  - o financovanie operácií v rámci stratégie CLLD
  - o financovanie chodu MAS a animácií
- Vlastné a iné zdroje
- Celkové zdroje

Vyplnia sa nasledovné tabuľky:

Tabuľka: celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

	SPOLU EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (maximálny limit podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	
Chod MAS a animácie	

	Fond	Typ regiónu	Spolu v EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (maximálny limit podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:		menej rozvinutý	
		viac rozvinutý	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD		menej rozvinutý	
		viac rozvinutý	
Chod MAS		menej rozvinutý	
		viac rozvinutý	
Animácie		menej rozvinutý	

		viac rozvinutý	
--	--	----------------	--

Tabuľka: rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy nákladov v rámci príslušných programov

	región	PRV				IROP				SPOLU			
		EPFRV	ŠR	VZ	spolu	EFRR	ŠR	VZ	spolu	fondy	ŠR	VZ	spolu
operácie v rámci stratégie CLLD	menej rozvinutý												
	viac rozvinutý												
chod MAS	menej rozvinutý												
	viac rozvinutý												
animácie	menej rozvinutý												
	viac rozvinutý												
SPOLU	menej rozvinutý												
	viac rozvinutý												
	spolu												

6.2. Finančný plán pre opatrenia

V tabuľke sa uvedie prehľad podľa opatrení stratégie CLLD, v členení podľa fondu (EPFRV/PRV, EFRR/IROP), kategórii regiónu a podľa zdrojov financovania. Tabuľka: Sumárna tabuľka finančného plánu

Opatrenie stratégie CLLD	Fond	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
Názov		menej rozvinutý región					
		viac rozvinutý región					
n..		menej rozvinutý región					
		viac rozvinutý región					

7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť

Popíšu sa prínosy stratégie CLLD k jednotlivým oblastiam uvedených v programoch PRV a IROP. Ide o nasledovné:

7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia

- prínosy k podpore zamestnanosti/k tvorbe pracovných miest, podpora podnikania, podpora cestovného ruchu a pod.

7.2. Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

- prínosy k cieľom PRV najmä v oblasti podpory konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, lesníctva a potravinárstva

7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

7.4. Prínosy k začleňovaniu zraniteľných skupín obyvateľstva

- Popíše sa ako stratégia CLLD rieši začleňovanie zraniteľných skupín obyvateľstva (marginalizované rómske komunity, dlhodobo nezamestnaní, telesne/zdravotne postihnutí a pod.), resp. ako prispieva k začleňovaniu.

7.5.Prínosy k životnému prostrediu

- prínosy k životnému prostrediu a k zmierňovanie zmeny klímy a adaptácia na ňu

7.6.Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

7.6.1. Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať

Vypíšu sa stratégie, plány, investície a pod., ktoré sa v území realizujú, resp. plánujú realizovať (napr. Dunajská stratégia, PHSR kraja, PHSR obcí, Miestna agenda 21, RIÚS, projekty cezhraničnej spolupráce a pod.)

7.6.2. Synergie a komplementarity

Popíše sa vzťah a nadväznosť na iné strategické dokumenty, príp. operačné programy najmä pokiaľ ide o Operačný program Ľudské zdroje, plány, investície a pod. identifikované v časti 7.6.1, cieľom má byť najmä posúdenie či stratégia CLLD nie je v priamom rozpore s inými stratégiami v území, resp. identifikovať súlad a vzájomnú doplnkovosť.